

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ В КОНТЕКСТІ СЬОГОДЕННЯ

¹ Вінницький національний технічний університет;

² Комунальний заклад «Подільський науковий ліцей» Вінницької обласної Ради

Анотація

Дослідницьку роботу присвячено аналізу сутності категорії ризик-менеджмент та його місця в управлінні бізнесом та нашому житті. Визначено особливості розвитку суспільства в умовах невизначеності, що тісно пов'язано із нестачею інформації, зміною умов оточуючого середовища, появою непередбачуваних факторів, що посилюється через військову агресію, кризу в економіці, політичну нестабільність, обмеженість фінансових та трудових ресурсів тощо. Узагальнено основні характеристики ризиків, проаналізовано особливості ризик-менеджменту та його роль в ефективному управлінні.

Ключові слова: невизначеність, ризик, ризик-менеджмент, управління ризиками, підприємство, ефективність, мінімізація ризиків, експертні методи, підприємницький ризик.

Abstract

The research work is devoted to the analysis of the essence of the category of risk management and its place in business management and our lives. The features of the development of society in conditions of uncertainty are determined, which is closely related to the lack of information, changing environmental conditions, the emergence of unpredictable factors, which is exacerbated by military aggression, economic crisis, political instability, limited financial and labor resources, etc. The main characteristics of risks are summarized, the features of risk management and its role in effective management are analyzed.

Keywords: uncertainty, risk, risk management, risk management, enterprise, efficiency, risk minimization, expert methods, entrepreneurial risk.

Вступ

Ризики завжди супроводжують будь-який вид діяльності та безпосередньо впливають на усі сфери життєдіяльності суспільства. Ризик є невід'ємною складовою ведення бізнесу та суттєво впливає на фінансову стійкість сучасних підприємств. До його проявів належать як техногенні події й аварійні ситуації, так і помилкові інвестиційні рішення, неочікувані фінансові надходження, отримання винагород або випадкові обставини, що можуть спричинити як прямі, так і опосередковані матеріальні втрати чи, навпаки, додаткові вигоди.

Також ризик незмінно був одним з найважливіших умов сучасного бізнесу, оскільки якщо говорити про головну мету підприємницької діяльності як про збереження і збільшення ресурсів організації в часі, то ризик - це неясність і невпевненість в отриманні очікуваного кінцевого результату. На сьогоднішній день управління ризиком є одним з актуальних питань у підприємницькій діяльності. Ризик-менеджмент - це система, що включає в себе ідентифікацію та аналіз ризиків, управління ними (мінімізація або знешкодження загроз, з метою прибутковості і успіху її діяльності підприємства в довгостроковому аспекті).

Результати дослідження

Розвиток суспільства та усього нашого життя відбувається в умовах невизначеності, що тісно пов'язане із нестачею інформації, зміною умов оточуючого середовища, появою непередбачуваних факторів, що посилюється через військову агресію, кризу в економіці, політичну нестабільність, обмеженість фінансових та трудових ресурсів тощо.

Фактично, ми маємо можливість діяти в умовах визначеності, тобто отримання абсолютного точного знання, лише у випадках, пов'язаних із математичними обчисленнями, визначенням фізичних параметрів (розмірів, сили, маси тощо) об'єктів оточуючого середовища та за умови використання складних лабораторних методів.

В реальному житті знання щодо майбутнього, яке знаходиться під впливом значної кількості факторів, що не піддаються вивченню та передбаченню, базуються на основі приблизних оцінок, що і формує поняття невизначеності [1].

Такі обставини невизначеності приводять нас до наявності великої кількості альтернатив, варіантів та можливостей. Тобто невизначеність обумовлена появою ситуації, яка не має однозначного вирішення. Прийняття рішень в умовах невизначеності засноване на тому, що ймовірності різних варіантів розвитку подій невідомі. Тому невизначеність означає неможливість оцінки майбутнього розвитку подій як з точки зору ймовірності їх реалізації, так і з точки зору видів їх прояву.

Будь-які рішення, що приймаються нами як в повсякденному житті, так і в професійній діяльності, приймаються не лише в умовах невизначеності, а й ризику. Фактично невизначеність стосується більше умов прийняття рішення, а ризик пов'язаний з його реалізацією.

Невизначеність – це неможливість оцінки майбутнього розвитку подій з погляду ймовірності їх реалізації, так і з погляду виду їхнього прояву. Тобто невизначеність це така ситуація, яка не піддається оцінці.

Ризик, в загальному розумінні, – це можливість або загроза відхилення результату конкретних рішень або дій від очікуваних. Ризик має місце тільки там, де може бути мінімум два сценарії розвитку подій.

Невизначеність і ризик є невід'ємною частиною прийнятих рішень в економіці і бізнесі.

У процесі здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства ризиковий випадок може настати, а може і не настати. Величина ймовірності виникнення ризикової події варіюється в залежності від ряду факторів, як об'єктивних, так і суб'єктивних. Однак імовірнісна природа ризику є його характерною рисою. Отже, з економічної точки зору ризик являє собою подію, що може статися з деякою вірогідністю, при цьому Д. В. Кабаченко вказує на три економічні результати, які найчастіше оцінюються у фінансових показниках:

- негативний, втрати, збиток, програш;
- позитивний, вигода, прибуток, виграш;
- нульовий (збиток чи вигода відсутні) [2].

При веденні підприємницької діяльності уникнути ризику неможливо, проте можна мінімізувати негативні наслідки. Саме тому, необхідно ретельно підходити до питання вибору методів їх оцінки. На практиці застосовують кількісні та якісні методи оцінки ризиків.

За допомогою кількісних методів є можливість оцінити ймовірність настання події, визначити розміри окремих ризиків та ризику проекту в цілому на основі проведених математичних розрахунків та вимірювання рівня ризику.

До кількісних методів оцінки рівня ризику відносяться:

- розрахунково-аналітичний метод базується на прикладних математичних методах, застосовується при страхуванні та в гральному бізнесі (теорія ігор);
- статистичний метод базується на дослідженні статистичних даних, які мали місце за попередній період або в подібній ситуації. При цьому визначається частота виникнення події, за якою прогнозується ймовірність її настання в майбутньому.

За статистичним методом визначається залежність зміни певної величини від проміжку часу. Тому для можливості застосування цього методу потрібна інформація за тривалий період, зазвичай більше 5 років. Виявлені закономірності попередніх років дають можливість спрогнозувати розвиток події та визначити рівень ризику на майбутній період. На основі проведених розрахунків є можливість визначити ймовірність настання ризиків та готуватися до них.

Розрахунково-аналітичний метод за своєю сутністю є близьким до статистичного, так як теж базується на проведенні розрахунків на основі внутрішньої інформаційної бази підприємства (фінансової та статистичної звітності). На основі проведених розрахунків підприємство може визначити ймовірність ризику неплатоспроможності, втрати майна, нестачі грошових коштів тощо.

Перевагами цих методів є використання математичного апарату, точність проведених розрахунків, застосування теорії ймовірності.

Недоліком кількісних методів є необхідність опрацювання значної кількості статистичних даних, які не завжди є в розпорядженні і потребують значних витрат часу, зусиль та коштів для їх отримання та опрацювання. Крім того, з наведених переваг впливає і основний недолік: при проведенні розрахунків не враховується вплив мінливих факторів зовнішнього середовища. Також не всі фактори можна чітко визначити і розрахувати математично.

До якісних методів оцінки ризику відносять методи експертних оцінок, тобто методи, пов'язані із залученням фахівців-експертів та аналізом їх думок [3]. Експертні методи застосовують у ситуаціях, коли вибір, обґрунтування і оцінка наслідків прийняття рішень не можуть бути виконані на основі точних розрахунків через недостатній обсяг інформації або вплив різних факторів, які неможливо описати математично. Такі ситуації характерні для довгострокового планування або пов'язані з управлінням різними сферами нашого життя.

Так, думку експертів доцільно врахувати для кількісного виміру таких подій, для яких не існує інших способів вимірювання, наприклад, при оцінці важливості цілей і переваг окремих методів просування товару на ринок.

Метод експертних оцінок ґрунтується на проведенні фахівцями аналітичного осмислення проблемної ситуації із застосуванням інтуїтивних і логічних підходів, що супроводжуються кількісним вираженням їхніх суджень та подальшою формалізованою обробкою отриманих даних. Поєднання професійного досвіду, інтуїції, логічного аналізу та числових показників дає змогу сформулювати обґрунтоване управлінське рішення. Водночас характерною рисою цього підходу є відсутність чітко визначених математичних доказів оптимальності результатів. Основна ідея методу полягає у використанні експертів як своєрідного «інструмента вимірювання» для кількісної оцінки явищ і процесів, які не піддаються прямому виміру через обмеженість або неточність інформації.

Висновки

Отже, ризик – важливий елемент підприємницької діяльності. Досягає успіху той підприємець, який уміє вчасно ризикувати. В умовах ринкової економіки ризик – ключовий елемент підприємницької діяльності. Жорстка конкуренція на ринку, соціально-економічна, політична нестабільність, визначають актуальність проблеми вчасного розпізнавання та оцінки підприємницьких ризиків. Розвиток ризикових ситуацій може привести як до настання несприятливих збиткових наслідків, так і до позитивних результатів. Підприємець, який уміє прорахувати ризик, отримує бажаний результат у вигляді збільшення прибутку.

Основною метою управління ризиками є їх мінімізація з метою уникнення або часткового зменшення можливих втрат від їх дії, покриття або ж перерозподілу ризиків підприємницької діяльності у просторі та часі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ткачук Л. М., Пугач В. С. Особливості організації управління ризиками на підприємстві. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні», Вінниця, 2021 р. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/fiip/fiip2021/paper/viewFile/11170/9264>
2. Кабаченко Д. В. Прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності та ризику. *Економічний вісник*. 2017. №2 С. 107-115. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2017/2/EV20172_107-115.pdf
3. Мартинова О. В., Шевченко О. К. Застосування методу експертних оцінок в економічних дослідженнях. *Молодий вчений*. 2021. № 2 (90). С. 259-266. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/861>

Руда Лілія Петрівна – канд. ек. наук, доцент кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: ruda@vntu.edu.ua

Ткачук Олександра Павлівна – ліцеїстка 9М-2 класу, Комунальний заклад "Подільський науковий ліцей" Вінницької обласної Ради, м. Вінниця, e-mail: sashatkachuk2207@gmail.com

Федосеева Вікторія Віталіївна – ліцеїстка 9М-2 класу, Комунальний заклад "Подільський науковий ліцей" Вінницької обласної Ради, м. Вінниця, e-mail: v.fedoseeva2011@gmail.com

Ruda Liliya P. – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Department of Finance and Innovation Management, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: ruda@vntu.edu.ua

Tkachuk Oleksandra P. – lyceum student, grade 9M-2, Municipal Institution "Podilskyi Scientific Lyceum" of the Vinnytsia Regional Council, Vinnytsia, e-mail: sashatkachuk2207@gmail.com

Fedoseeva Viktoriia V. – lyceum student, grade 9M-2, Municipal Institution "Podilskyi Scientific Lyceum" of the Vinnytsia Regional Council, Vinnytsia, e-mail: v.fedoseeva2011@gmail.com